

€ 3,00

PELGRIMSROUTE HEMMELREIS

Variant 2

Hofkerk Goor - Mariakapel – Hofkerk Goor

15,5 km

versie 14-12-2023

Inleiding

Pelgrimeren is van alle tijden. Mensen gaan op weg naar een bijzondere bestemming. Vroeger was dat vaak een plaats met religieuze betekenis en ook nu gaan duizenden mensen op weg naar Santiago de Compostella, Assisi of Rome. Ging men vroeger op pad vanuit religieuze motieven, tegenwoordig ligt de aanleiding veel diverser. Maar de kern van pelgrimeren is gebleven: op weg gaan vanuit een verlangen onderweg iets te ervaren, iets te vinden: rust, zingeving, eigen verdieping, ontmoeting met anderen. De weg lijkt daarbij belangrijker te zijn dan het doel.

Vanuit de Protestantse Gemeenten Goor (Hofkerk) en Markelo (Martinuskerk) is ook in de Hof van Twente een pelgrimsroute ontwikkeld. Deze route, die de Hofkerk in Goor en de Martinuskerk in Markelo verbindt voert langs de plek van het oude bedevaartsoord op de Hemmel. En dat is Twents voor "hemel".

Op de naast gelegen heuvel de Hulpe is een aantal jaren geleden een Mariakapel gebouwd. De route doet ook een aantal plekken aan waarin duurzaamheid centraal staat, zoals de Reggetuinen (Stadslandbouw), natuurontwikkeling de Hemmel, het Natuurbos van Scouting Goor en de Reggesprong. En in het noordelijk deel van de wandeling vinden we nog restanten van de kleiwinning (eind 19^e eeuw) voor het maken van dakpannen ("tichels"). Meer hierover kom je te weten door de zogenaamde Tichelroute te lopen (zie hiervoor:

<https://www.visithofvantwente.nl/webshop/wandelroutes-en-kaarten/172/kerkepaden-tichelroutes-markelo/>).

De Hemmelreis is in verschillende varianten en afstanden te lopen. In de routebeschrijvingen worden bovengenoemde plekken beschreven en daarnaast biedt de beschrijving vragen voor persoonlijke bezinning en meditatie. Desgewenst kan men hierover met een medewandelaar in gesprek.

Er zijn 3 varianten met subvarianten. De routebeschrijvingen zijn te downloaden vanaf de website van de Hofkerk: <https://www.hofkerkgoor.nl/pelgrimsroute-tussen-goor-en-markelo>.

Variante 1 (19 km) loopt van de Hofkerk in Goor via een zuidelijke route naar de Martinuskerk in Markelo. Men komt men daarbij langs de Mariakapel. Vanaf Markelo gaat men via een noordelijke route weer terug naar de Hofkerk.

Andere opties binnen variante 1 zijn:

- met de bus terug vanuit Markelo naar Goor.
- starten bij de Martinuskerk in Markelo en alleen de noordelijke route lopen naar de Hofkerk in Goor en dan weer terug met de bus naar Markelo.

Variante 2 (15,5 km) gaat vanaf de Hofkerk in Goor via een zuidelijke route naar de Mariakapel en via een noordelijke route weer terug naar de Hofkerk. Deze route overlapt voor een groot deel met route 1 maar gaat niet over Markelo.

Variante 3 (6 km) maakt een rondje bij Goor. Het is een combinatie van het begin en eind van route 1. Hier ligt de nadruk op natuurontwikkeling en stadslandbouw.

Als je gebruik wil maken van navigatieapparatuur dan is van deze routes ook een gpx bestand te downloaden vanaf de website van de Hofkerk.

Routebeschrijving variant 3

Deelkaart 1 Overzichtsk kaart variant 3

Horeca onderweg:

- Theeschenkerij Erve Tichelwaark, Tichelweg 4, Markelo
- Grand Café De Zon, Kerkstraat 20, Goor (schuin tegenover ingang Hofkerk)
- Bar Bistro d'Olde Smidse, Grotestraat 102, Goor (in centrum, 270 meter vanaf Hofkerk)

Startpunt:

Hofkerk Goor, Diepenheimseweg 2, Goor Op 5 minuten lopen vanaf station Goor (deelkaart 1 en 8), parkeren in nabije omgeving

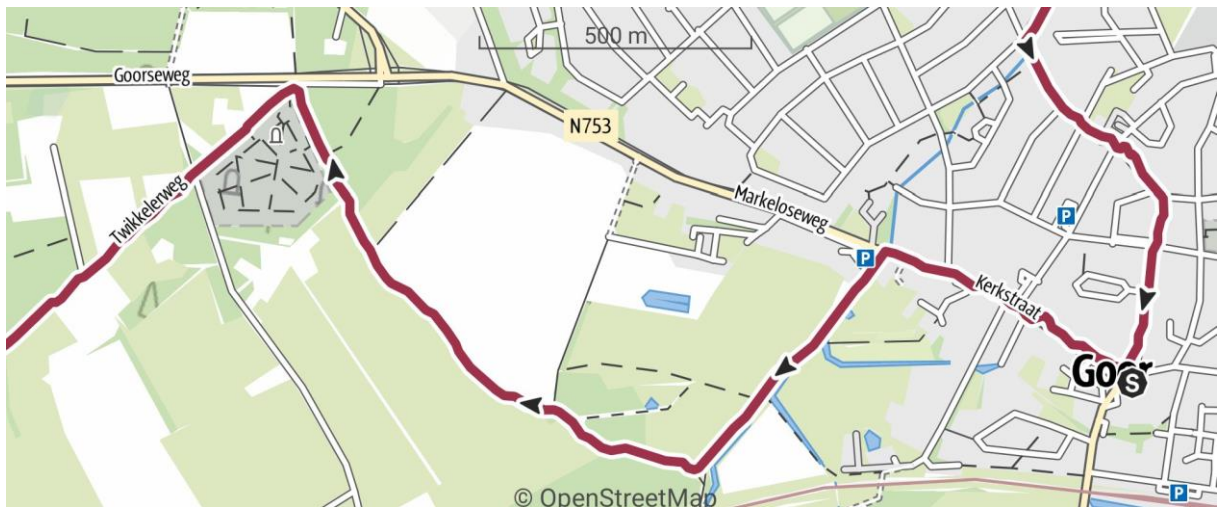
Meenemen:

- voldoende eigen mobiliteit: Er zijn relatief veel (smalle) bos-, veld- en zandpaden met ongelijke ondergrond en hoogteverschillen. De route is daarom niet geschikt voor personen die moeilijk ter been zijn of voor het gebruik van rollators en kinderwagens.
- goede waterdichte (wandelschoenen)
- in de Mariakapel kan men met m.b.v. een QR-code en een mobieltje een donatie doen.

Honden niet toegestaan:

Bij punt 8 (deelkaart 3) zijn honden op het wandelpad Hulpe niet toegestaan. Met een hond moet een kleine omweg worden gevolgd die in de tekst is aangegeven.

Deelkaart 2 De Meene

S = Hofkerk Gooiseweg

Hofkerk Gooiseweg

Een mooie oorspronkelijk katholieke kerk waarvan de fundamenten stammen uit de 11^e eeuw.

Inloop voor koffie en thee, gesprek en ontmoeting op donderdag van 10.00 – 11.30 uur in het ontmoetingscentrum De Klokkenkamp. Tevens is dan ook de Stiltehoek in de kerkzaal open met mogelijkheid aansteken van een kaarsje.

Kerkdiensten: zondag 10.00 uur:

Website: www.hofkerkgooiseweg.nl

1. Vanaf het plein van de Hofkerk linksaf de Kerkstraat in. Meteen links achter de kerktoren bevindt zich een liturgische tuin. U kunt hier even kijken en weer teruglopen naar de Kerkstraat.

Liturgische tuin Hofkerk

Er zijn twee perken met heestertjes en bloemen. Het grote perk is in vier vakken verdeeld door middel van een kruis van groene heestertjes.

Ieder vak bevat bloemen met één van de kleuren van het kerkelijk jaar.

De planten komen voor in de bijbel, bijvoorbeeld rozen met doornen, of hebben een naam die aan de bijbel doet denken, bijvoorbeeld judaspenning, en er is een vak gevuld met kruiden.

2. Kerkstraat vervolgen tot u links het bord Reggestad Automatisering ziet (vlak voor een AVIA benzinepomp). U kunt hier even van de route afgaan om de Reggetuin te bekijken.

Reggetuin

De Reggetuin, een bijzondere en fijne plek, een tuin nog volop in ontwikkeling, waar vrijwilligers, moestuinders en passanten verbonden door groen samenkomen om het land te bewerken, groente, fruit en bloemen te kweken, plantjes en stekjes te ruilen, en hun passie te delen. Duurzaamheid, groen, verbinden, inclusiviteit, biodiversiteit en samen zijn steekwoorden waar het de Reggetuin om gaat.

Het is goed vertoeven op een bankje in de tuin en **tijdens het tuinseizoen worden op dinsdag-, donderdag- en vrijdagochtend** producten uit de Reggetuin verkocht bij het boerderijtje aan het begin van de tuin.

Met vrijwilligers worden nieuwe ideeën uitgewerkt zoals het creëren van een pluktuin, een eetbare bloementuin, het geven van tuinworkshops en nog veel meer.

We ontmoeten u graag in de Reggetuin!

Vraag ter overdenking: Hoe belangrijk is voedsel voor jou? Vind je het belangrijk om te weten waar jouw voedsel vandaan komt?

3. Terug naar de Kerkstraat en deze vervolgen tot net over de Regge. Na de brug linksaf, parallel aan de Regge, de IJsbahnweg. Je komt hier in een waterwingebied. Informatieborden vertellen hierover. Ook is het actuele grondwaterpeil zichtbaar. (NB Honden zijn in dit gebied buiten het pad niet toegestaan)

Vraag ter overdenking: Uit welke bronnen put jij?

4. Doorlopen (negeer pad rechts) en bij driesprong rechtsaf. Je loopt nu door een gebied dat de Meene heet.

Vraag ter overdenking: Heb jij dingen waar je naar uitkijkt? Welke stippen heb jij op jouw horizon?

5. Bij de ingang van de begraafplaats linksaf Twikkelerweg.

Deelkaart 3 De Ha

Het traject langs de De Twikkelerweg is 2 km lang en geschikt voor een stiltewandeling. Kijk en luister wat je onderweg ziet en hoort. Wat doet de stilte met jou?

6. Twikkelerweg 2 km volgen. Onderweg kom je onder andere langs camping Bergzicht (rechts van je).

7. Vóór het blauw witte bord Einde Drinkwaterbeschermingsgebied ga je rechtsaf het bospad in. (Na 10 meter zie je rechts een houten paal met twee gele banden.)

8. Je komt op een t-splitsing (recht voor je ligt het Finspark Herikerberg) met een breed zandpad.. Hier ga je rechtsaf.

9. Na ongeveer 300 meter zie je links eerst een stukje open terrein en daarna bos. Hier begint links een bospad (tegenover een bordje met oranje en blauwe pijl). Er staat bij de ingang van het bospad een bord Opengesteld Weldam. Er volgt een slingerend pad door het bos. Bij splitsing links aanhouden. Aan het einde van het bospad passeer je aan beide kanten grafheuvels. Doorlopen tot aan een onverharde weg (Tichelweg) met apart fietspad.

Pauzeren bij Theeschenkerij Erve Tichelwaark

Hier kun je even van de route af voor een rustpauze. Dan ga je op de Tichelweg rechtsaf en na 200 meter vind je aan je linkerhand Theeschenkerij Tichelwaark.

In de gasterij kun je genieten van een lekker kopje koffie met taart uit eigen keuken of een kop heerlijke huisgemaakte soep. En je kunt je verdiepen in de historie van Tichelwaark .

Erve Tichelwaark is een samenwerking tussen Stichting Tichelwaark en Stichting Aveleijn Rohaan. Bij Erve Tichelwaark hebben mensen met een verstandelijke beperking en afstand tot de arbeidsmarkt een prachtige zinvolle werkplek.

Je bent welkom van dinsdag tot en met zaterdag van 10.00 tot 18.00 uur!

10. Tichelweg oversteken. Voor je staat het bordje 'Wandelpad de Hulpe'.

Honden zijn niet toegestaan op het Wandelpad de Hulpe. Omleiding is mogelijk door de weg (Tichelweg) met fietspad naar rechts te volgen tot de provinciale weg. Daar linksaf over fietspad tot aan de eerste zijweg. Hier linksaf (Stokkumerweg). Bij wegwijzer Mariakapel rechtsaf.

11. Je gaat hier links het pad in en loopt dan evenwijdig aan de weg. Het pad buigt af naar rechts. Bij een volgende bocht naar rechts moet je het pad links aanhouden (richting van blauwe pijl).

12. Aan einde rechtsaf richting gele pijl (Stokkumerweg).

13. Eerst weg links (Hemmelweg: volg wegwijzer Mariakapel).

Herstel bosje Hemmelweg

Op zaterdag 19 februari 2022 stond de Kuierkoare van Markelokaal met eten en drinken klaar om iedereen te ontvangen. Met de meegebrachte schop ging een enthousiaste groep mensen aan de slag. Er was een gemeenschappelijk doel: herstellen van een bosje op 'De Hemmel' bij Markelo. In het bosje waren de naaldhoutbomen aangetast door kevertjes en doodgegaan. De boomplantactiviteit was georganiseerd door vrijwilligerscoöperatie Markelokaal met hulp van Agrarische Natuurvereniging Hooltwark. *Een grote variëteit aan inheemse bomen is geplant. Meidoorn, Sleedoorn, Hondсроos, Gelderse roos, Vuilboom, Lijsterbes, Hazelaar, Kardinaalsmuts, Wilde appel, Wilde peer, Haagbeuk, Zoete kers, Zomereik, Fladderiep*, goed voor bodem en biodiversiteit. Een takkenril is aangelegd als schuilplek voor vogels en insecten. Door het planten van een grote diversiteit aan bomen werd het bosje voor de toekomst veiliggesteld.

Landschapsontwikkeling De Hemmel en de Hulpe

Het eeuwenoud bosje aan de rand van Markelo heeft een rijke historie. Op oude kaarten is te zien dat deze plek door de jaren heen, ingeklemd door akkers van verschillende grootte en eigenaren, is blijven bestaan.

Dagelijks maken dorpsbewoners er een wandeling. Sinds een aantal jaren loopt er een MTB-pad door het bosje. In 2019 zijn er vele soorten boompjes geplant om de diversiteit en de vitaliteit van het bosje te vergroten.

Gezamenlijk aan het werk met Markelokaal.

Coöperatie Markelokaal heeft enige jaren geleden een plan gemaakt voor langjarig landschapsbeheer “Marke(be)loont”, een project waarin de gemeenschap meer betrokken is en zich inzet voor het landschapsbeheer. De provincie en gemeente ondersteunen het project, maar de uitvoering is alleen mogelijk door tijdsinzet van bewoners zelf. In voorjaar en zomer zijn vrijwilligers actief met verbouwen en oogsten van graan en in de winter vooral met onderhoud en aanleg van houtsingels, bosjes, poelen, etc.

Voedsellandschap Markelo

Voedsel van dichtbij is niet alleen goed, maar ook mooi. We kennen al de graanakkertjes van Markelokaal. Daar komen nu her en der ook voedselstroken en -bosjes bij. Kleine stukjes grond met houtige gewassen die vrucht dragen. Een mooi voorbeeld daarvan is de voedselstrook die onlangs samen met kinderen van De Zwaluw in Markelo is aangelegd langs de (zand)weg op De Hemmel bij Markelo. Als Coöperatie Markelokaal werken we gewoon met elkaar aan een mooi, natuurlijk en voedselrijk landschap.

Deelkaart 4 Mariakapel

14. Doorlopen tot aan de Mariakapel aan je linkerhand.

Mariakapel de Hulpe

Vanaf het ontstaan van de kern Markelo in de Middeleeuwen tot circa 1620 stond er op de Hemmel een Mariakapel met een wonderdadig beeld waar de moeder van Jezus aangeroepen werd onder de naam Onze Vrouwe ter Hulpe.

In de tijd dat Markelo katholiek was, was De Hulpe een waar bedevaartsoord. Men trok in mei en september naar de Kerk en de Hulpe, waar een zogenaamd Heilig Bloedhuisken stond. Rond 1600 werd Markelo officieel gereformeerd.

De kapel en de heuvel hadden een belangrijke functie bij de rechtspraak.

Redenen voor het ondernemen van een bedevaart zijn om over een hogere waarheid, God of het leven na te denken; om het Heilige te "ervaren", om een gunst (bv. genezing) te gaan vragen; respect te betuigen; om inspiratie te verkrijgen; om tot bezinning te komen of zelfs boete te doen voor misstappen (zonden); om een poosje afstand te nemen van een hectisch dagelijks bestaan; om 'de ervaring'; 'om er geweest te zijn'; of om andere mensen te ontmoeten.

In het kader van de cultuurhistorische wandelroute Kerkepaden-Tichelroutes Markelo is in 2008 ter herinnering aan de historie van Markelo als bedevaartsoord op De Hulpe weer een veldkapel gebouwd. Deze kapel werd op 3 mei 2009 ingewijd.

tekst Gerard Hazewinkel

Vraag ter overdenking: wat zijn je vragen, je zorgen, je verlangens?

U kunt een kaars aansteken (donatie via QR-code) en/of een tekst in het boek schrijven.

15. Bij de Mariakapel klein stukje teruglopen en dan linksaf pad de heuvel op (naast mountainbikepad). Pad omhoog blijven volgen (afslag links negeren) tot aan t-splitsing, daar links en afdalen tot aan de provinciale weg.

16. Provinciale weg oversteken en rechtsaf langs het fietspad tot aan afslag Potdijk. Aan de overkant van de Potdijk (aan dezelfde kant van de provinciale weg blijven!) staat op de hoek een houten richtingaanwijzer. Volg richting Nettenveld en ga door het hek naast een geel bordje VVV.

17. Lange houten blauwe pijlen blijven volgen. Op een splitsing staat een blauwe pijl rechtdoor. Hier moet je het rechter pad nemen. U komt uit bij de kiepkarretjes van de Tichelroute en de schuilhut.

18. Hier het brede bospad schuin naar rechts oversteken. Hier is een houten hekwerk met toegang tot een bospad. Dat pad inslaan.

19. Zijpad naar rechts negeren, breed zandpad oversteken (paardenroute 24 rechtdoor) en bij splitsing rechts aanhouden. Aan het eind rechtsaf en bospad steeds (rechtdoor) blijven volgen langs waterwinplekken tot je links een huis ziet (nr. 3) en op een brede zandweg komt.

20. Hier linksaf en na ongeveer 30 meter bij wandelpunt U24 (staat links van de weg!) rechtsaf voetpad in (rode pijl). Pad blijven volgen (afslagen negeren) tot u op een asfaltweg komt.

21. Asfaltweg oversteken en bospad inslaan.

22. Op T-splitsing rechtsaf.

31. Gruttostraat oversteken. Daar 30 meter naar rechts over voetpad. Links ziet u een bos met eerst een tweedelig afgesloten stalen toegangshek. Direct daarna eveneens aan de linkerhand, de toegang tot een bospad. Ga hierin en volg dit pad naar het weiland. Neem het pad door het weiland. Dat loopt met een bocht naar links naar de sloot. Dit pad langs de sloot volgen tot aan de Regge (die hier overigens ook het formaat van een sloot heeft!).

Het bosje van Voortman

De retentievijver bij de Goorse woonwijk Hiltjesdamweide is via een duiker onder de Gruttostraat verbonden met een waterloop die naar de Regge leidt. In een knik aan de rechterkant van de sloot, nabij een voormalig pompgebouwtje, groeit een rode kornoelje. Hier bevindt u zich op de overgang van twee landschapstypes op postzegelformaat: een beukenbos dat overgaat naar een grazig stroomdal bij de Regge. Het beukenbosje, dat jarenlang aan een projectontwikkelaar heeft toebehoord, was tot 2020 aan de straatkant met bouwhekken afgesloten. Nadat de hekken waren weggehaald en een buurtbewoner er zakken vol zwerfvuil had opgeruimd kon de natuurlijke vegetatie in deze kleine biotoop weer ervaren. Ooit stond er in dit 'bosje van Poortman' een karakteristieke dienstwoning, die een tijdlang toebehoorde aan de toenmalige Twentse Stoomblekerij.

De buurtbewoner die het zwerfvuil opruimde was aan het herstellen van een *burn out*. Toen hij wat energie hervond en het bosje stukje bij beetje opschoonde ervoer hij gaandeweg wat voor helende uitwerking dit had, zowel op de omgeving als op hemzelf.

Ontwikkeling terrein Twentse Stoomblekerij

Het terrein achter het bosje van Voortman maakt deel uit van het zogenaamde TSB-terrein. Dit voormalige industriegebied van bijna 18 hectare wordt de komende jaren ontwikkeld tot een nieuwe woon- en werkwijk in een parkachtige omgeving. De voormalige stoomblekerij is industrieel erfgoed en wordt ingezet voor wonen en werken. Zie ook: <https://gooropstoom.nl/>

'Wilgensprong over de Regge'

Het knotten van een paar wilgen in een heemtuinje leverde zoveel telgen op dat hij diverse mensen in de omgeving en de regio vroeg om een wilgentelg te komen planten. Juist in een tijd waarin coronamaatregelen allerlei sociale contacten beperkten, kwam zo'n uitnodiging tot deze kleinschalig sociale activiteit in de open lucht voor velen als geroepen: jong en oud, buurtbewoners (van Hiltjesdamweide en De Hogenkamp), cultuurmakers, muzikanten, sporters, kleine ondernemers, schrijvers, kunstenaars, mensen met diverse levensbeschouwelijke achtergronden. Bijna elke planter gaf het door haar of hem geplante boompje een naam van betekenis mee en doopte de jonge telg met water uit de Regge.

Gaande langs de waterloop nadert u de Boven Regge. Op dit punt heeft de feitelijke 'wilgensprong over de Regge' plaats. De wilgen zijn met de stroomrichting mee aan de westzijde gepoot en bij het riviertje vervolgen ze hun wilgenrij aan de oostzijde tot aan de sportvelden. Na overleg met Waterschap Vechtstromen zijn in mei 2021 stroomopwaarts aan de westkant van de Regge enkele wilgen herplant.

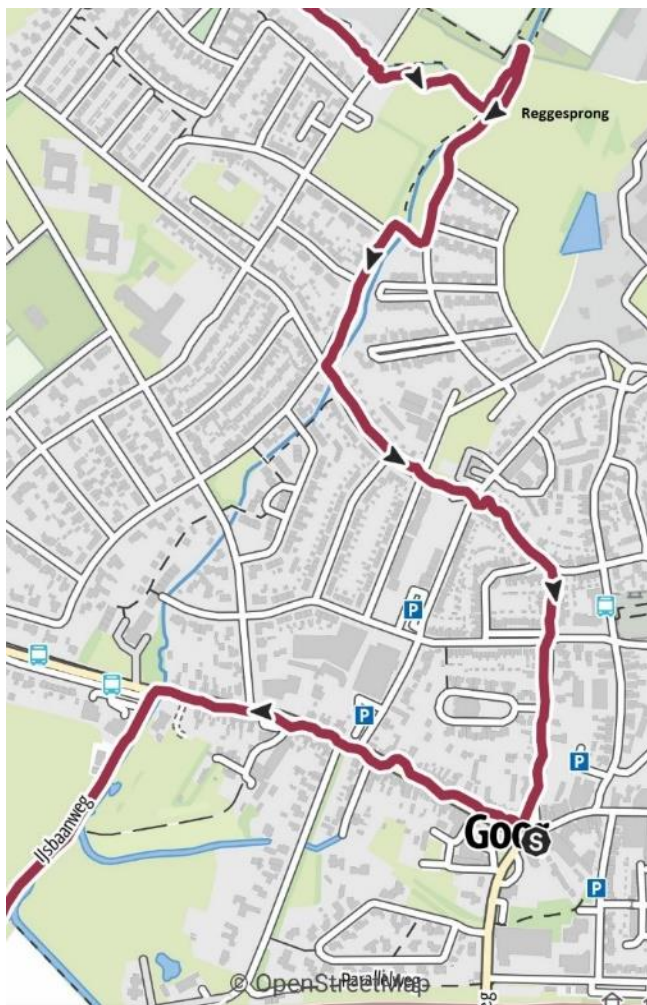
Vraag ter overdenking: Vrijdag 1 oktober 2021 passeerde een groep pelgrims deze wilgensprong, op weg naar de klimaatconferentie in Glasgow. Hier treden we voor even in hun voetsporen om vervolgens een eigen spoor te trekken. Hoe staat het met jouw voetafdruk?

32. Bij de Regge linksaf tot aan de sportvelden. Hier de Regge oversteken en rechtsaf weer de Regge volgen. Je komt dan in een nieuwe wijk op de Jan van Gentstraat uit en loopt door met de Regge rechts van je tot aan de boogbrug.

Asbestsanering Hogenkamp

De nieuwbouwwijk links van u heet de Hogenkamp. Nadat de bouw van de wijk in 2001 was afgerond, werd er asbest in de tuinen ontdekt. Dat is niet verwonderlijk: In Goor staat een grote fabriek die asbest produceerde. Het afval daarvan werd voor diverse doeleinden gebruikt. Er is in Goor en omgeving daarom veel asbest gevonden. De wijk Hogenkamp is volledig gesaneerd: de bovenste laag grond rondom de huizen werd afgegraven en schoongemaakt. In 2004 was dit project gereed.

Deelkaart 6 Centrum Goor

33. Via het boogbruggetje de Regge oversteken en linksaf de Nachtegaalstraat in. Linksaf naar de Putterstraat en rechtdoor ook bij kruisingen. Je steekt de Roerdompstraat over en komt op een fietspad met links een skatebaan.

34. Op fietspad rechtdoor (Van Kollaen oversteken) tot een kruising (rechts zie je bordje Ten Boschstraat). Hier schuin rechtsaf de Jurrien Sprakelstraat in. Op kruising rechtdoor naar de Wheeme. Je passeert de moskee aan je rechterhand en links het voormalige Gereformeerd Synodale kerkje. Op t-splitsing rechtsaf naar Hofkerk.

Pelgrimsroute Hemmelreis is een initiatief van

Protestantse Gemeente Goor (Hofkerk)

www.hofkerkgoor.nl

Protestantse Gemeente Markelo (Martinuskerk)

www.pkn-markelo.nl